

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального
процесуального кодексу України щодо забезпечення прав
обвинувачуваного у кримінальному провадженні у формі приватного
обвинувачення»

1. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Відмова потерпілого від підтримання обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення є безумовною підставою для закриття такого провадження згідно з пунктом 7 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України. Це положення означає, що суд зобов'язаний закрити кримінальне провадження, якщо потерпілий добровільно та однозначно відмовився від обвинувачення, усвідомлюючи наслідки такої відмови.

Проте, враховуючи практику Верховного Суду така відмова не є реабілітуючою підставою.

Реабілітуючі, на відміну від nereабілітуючих підстав, пов'язані з констатацією факту того, що підозрюваний/обвинувачений не вчинив злочину. До реабілітуючих належать лише три підстави: встановлено відсутність події кримінального правопорушення; встановлено відсутність у діянні складу кримінального правопорушення; не встановлено достатніх доказів для доведення винуватості особи в суді та вичерпано можливості їх отримати. Натомість закриття провадження у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення не встановлює факту невинуватості особи, а лише припиняє кримінальне переслідування на підставі волевиявлення потерпілого.

Разом із тим, у фахових колах тривалий час обговорюється ідея виокремлення нейтральних (формальних) підстав закриття кримінального провадження і, як наслідок, можливість/неможливість відшкодування шкоди за Законом України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду».

У теперішній час судова практика, доктрина потребує відповіді на питання про можливість/неможливість застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» при відмові потерпілого від обвинувачення та закриття кримінального провадження. Виключна правова проблема пов'язана з тим, що у таких випадках суд повинен встановити факт кримінального правопорушення, винуватість чи невинуватість особи.

Водночас у випадках закриття кримінального провадження особа не може довести свою невинуватість у вчиненні кримінального правопорушення, бо відмова потерпілого від підтримання обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження. З іншої сторони, таке закриття кримінального провадження не реабілітує особу.

Отже, за існуючих умов закриття провадження у зв'язку з відмовою потерпілого від обвинувачення відносно обвинуваченого порушується принцип презумпції невинуватості особи, що закріплений в статті 62 Конституції України та частині другій статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Вбачається доцільність внесення відповідних змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення прав обвинувачуваного у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

2. Мета проекту Закону

Метою і завданням проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо забезпечення прав обвинувачуваного у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення» є забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина, зокрема права на справедливий суд.

3. Загальна характеристика і основні положення проекту Закону

Проектом Закону пропонується внесення зміни до статей 26 та 284 Кримінального процесуального кодексу України, яким передбачити, що закриття кримінального провадження у випадках, коли потерпілий, а передбачених цим Кодексом, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, не допускається, якщо обвинувачений проти цього заперече. В цьому разі кримінальне провадження продовжується в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом.

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

У цій сфері правового регулювання діють:
Конституція України;
Кримінальний процесуальний кодекс України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Введення у дію зазначеного законодавчого акта не потребує додаткових витрат з державного чи місцевого бюджетів.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття Закону

Прийняття Закону сприятиме забезпеченню конституційних прав і свобод людини та громадянина у кримінальному процесі.

Народний депутат України

**Дирдін М.Є.
та інші**

